

пентрѣ

МИШТЕ, ШИМЪ ШИ ЛИТЕРАТУРЪ.

№. 48.

Luni. 26. Noembrie.

1845.

СПИЧЕ ДЕ ЛЕКТЪРЪ.

Ънѣ попор, ла каре сѣмѣла морал е важокорѣт, ла каре с'аѣ стѣнс тоатъ ѣзвѣреа де чѣнсте шѣ де оменѣе, есте о певѣнѣе аѣ ворѣѣ де неатърнаре полѣтѣкѣ. Елементеле челе дѣнтѣ шѣ челе маѣ неапърат черѣте ла о нацѣоналѣтате сѣнт виртѣтеа кѣ моралѣтатеа шѣ вѣѣа ѣзвѣре шѣ сѣмѣре де чѣнстеа са. О нацѣе ла кареа лѣпсеск ачестеа, нѣ поате фѣ декѣт склава адѣкѣ роава алтора.

— Ын попор, каре ѣ даторѣз алтора стрѣнѣи фѣиѣца са, нѣ поате рѣмѣнеа дн вѣаѣѣ, пентрѣ кѣ нѣ аре дн сѣне элементеле де вѣаѣѣ нацѣоналѣ шѣ полѣтѣкѣ.

— Апърѣторѣл чел маѣ пѣтернѣк декѣт апъратѣла дн веакѣрѣле кѣнд еванѣелѣа ера тѣтѣ маѣ ла тѣртѣ деѣнеа домпѣторѣз песте ачеста. Оаменѣи преа рар аѣ ѣперосѣтатеа леѣлѣѣ, пентрѣ ка сѣ ѣѣе ерта грешала шоаречелѣѣ, каре лаѣ деѣцентат дѣн сомп; дѣр еѣ сѣнт парте маре тѣлѣт маѣ неѣлѣдѣмѣторѣ декѣт леѣла ачела, каре пентрѣ кѣ склаѣл ѣаѣ скос дѣн пѣчор гѣмпеле дѣрерос, де шѣ фоарте флѣтѣнд, аѣ ѣѣѣт тотѣш дѣрѣѣ вѣаѣа ла ачелаш вѣѣет склаѣ, кѣнд фѣсесе арѣкѣат дн чѣркѣ, дн гѣарѣле лѣѣ. Тот че аѣ оаменѣи дн полѣтѣкѣ дела

леѣл, есте лѣкоѣиѣ; дѣкѣт чел че 'тпарте, парте'шѣ фаче.

— „Chacun chez soi, chacun son droit. Ачест проверѣ француз корѣспѣнде кѣрат ла чел креѣѣнеск: Че ѣѣе пѣѣѣи плаче, алтѣѣа нѣ фаче. Мѣ тѣр де пѣѣлѣѣѣѣѣ, пентрѣ че нѣ се фолосеск маѣ адеѣеорѣ дн полѣтѣкѣ де скѣмпеле ачестеа кѣѣнѣте, чел пѣѣѣи де кѣте орѣ се фолосеѣе чел маѣ вѣѣн предѣкѣтор ал еванѣелѣѣи дн вѣаѣа са.

— Стрѣнѣл нѣ поате нѣѣѣ да, нѣѣѣ лѣа, нѣѣѣ рестаѣра нацѣоналѣтатеа ѣнѣи попор; не ачеаста о дѣ пѣмаѣ Деѣмнеѣѣѣ, дакѣ нѣ сѣѣере ка попорѣл дн тѣрег сѣ'шѣ еасе дѣн мѣнѣте, шѣ 'ѣо поате лѣа, кѣнд дн ласѣ фѣрѣ мѣнѣте. — Попорѣл дншѣ поате рѣпѣне шѣ днгропа нацѣоналѣтатеа прѣнѣтѣкѣлошѣа шѣ прѣн ѣепѣрѣеа са; ѣар а о рекѣѣѣѣга нѣ поате, декѣт пѣмаѣ прѣн деѣфѣшѣрареа челеѣ маѣ пѣтернѣче енерѣѣѣи морале шѣ интелектѣѣале шѣ прѣн деѣцентареа шѣ пѣтрѣреа сѣмѣлѣѣ де чѣнсте. Ваѣ де ачел попор, каре тот аѣѣеапѣтѣ, ка сѣ вѣѣе стрѣнѣл спре ал сѣѣѣпа дѣн дн тѣперек шѣ дѣн ѣѣѣѣра морѣѣѣи. Ел апѣне маѣ кѣрѣнд саѣ маѣ тѣрѣѣѣѣ. Помѣл перодѣторѣ шѣ ѣскат каде прѣн чеа дѣн тѣѣе сѣѣѣре че се апроѣе де тѣлѣнѣѣ шѣ дѣ лок алтѣѣа родѣторѣз. Ачеаста есте леѣеа на-

гърей реквизиетъ де неамъриле пътънтъ-лви. Че съ факъ стръпел къ за попор липсѣт де ори че енерגיע, деспират ши дигропат дн фъръделеци? Скъпъторѣл і се ва фаче неапърат робиторѣ, Привиді ла ачеї ѳмені дн мѣжлокъл къмпелви, към аѣ аръпкат вполтеле де лъкрат ши ащеаптъ къ гърѣле къскате, ка съ вѣе корвиі че своаръ пе деасъпра лор ши съ ле а дъкъ хралъ de-a гата ши кълдъръ ши вѣдъ.

— Кънд за попор аѣ ажънс а сімѣдї дн сіне десѳъшърарѳа елементелор наѣіонале, і се чере неапърат, ка съ ши къдїѣче челе маї съпътоасе къноѣіѣче полїтїче дн афаръ ши дн лъвнтръ. Темеїзл полїтїчеї дїн лъвнтръ есте історїа наѣіональ ши а патріеї; поцоръл че пѣши къноаѣе історїа, есте ка за прънк пѣскът дїн пат пелеѣїѳїт, каре пѣ къноаѣе пе пърїндїї съї ши се рѣшїнеазъ де фїнда са.. Попоръл каре пѣ къноаѣе історїа вѳчїпїлор съї, венїнд дн репорт ши дн контакт къ алте наѣїї, рѣшъне пѣрърѳа ка за пѣтъръѣ, гъръ къскате, дн перїкъл де а фї дншелат ши деспоїат пе тот мїпѣтъл. Ън попор съпътос дела патъръ дншї поате къдїга лївертатаѳа прїн браѣзл съѣ; дар пѣ о ва пѣтеа пѣстра нїчї за мїнѳт фъръ спїрт полїтїк, аѳер, пѣтрънзеторїѣ, таре ши статорпїк.

— Орвїлор, вої лзаръдї кредїнда, ръпїръдї разътъл че дъ релеѳеа позїтївъ ачестор оаменї карїї крескъръ ши вїедъїрѣ фъръ нїчї о їнстїтѣдїе, їар дн локъл въпвлвї ръпїт п'адї фост дн старе а ле да за разъм кът де слаб ал фїлософїеї. Акъта пѣї маї щїдї дїнеа дн фрѣѣ; пѣ, пѣтръ-къ глоателе рѣмасъръ фъръ компас; еле се аръпкъ де валърї, леѣїонъл патїмі-

лор ле фрѣшънтъ ши ле рѣпѣѣе; їар вої карїї пъртаѣї вїна ла тоатъ ачѳастъ непорочїре къмпїтъ, стрїгаѣї къ фъдърїе рѣвтъчоаст: „Блѣстълат попоръл, влѣстълат неамъл днтрег.“ Де п'ар фївлѣстълтъл де капъл вострѣ. Патїмїлор воастре аѣї ертат, п'адї къноскът декът десѳрѣѣ ши кълкаре де леѣї, ши акъм глоателе камкъ за зрна воастръ; орвїї зрмеазъ орвїлор ши вор къѳеа къ тоѣїї дн поїанъл перїчънеї.

— Претъїndenї креѣѣ пегїпъ дн грѣѣ. Недрептатеа дншї афлъ хралъ ши тїмп тълнос дн ори каре царъ; днсъ вѣеле дѳерї съпт маї богате ши маї родїтоаре де недрептате.

— Дакъ чеї марї пѣ съпт аша към ар треввї съ фїе, чїне есте де вїпъ? Еї, саѣ търъторїї, лїгарїї?

— Пъхаръ ши месе маї пѣдїне ла сконърї наѣіонале, пѣнтръ-къ вїсърїле рѣсар дїн stomach! Непреѳет ши остенеалъ серїоаст. Е рѣѣ, дакъ цара днтреагъ доарте кънд фълѳеръ дн кап де поапте. Пердеѣї тїмп маї пѣдїн къ секътърїле, ка деслегареа де шараѳе; аведї рѣвдаре маї днтінсъ днтръ десволтареа вїнеалвї комъп. Чѳеа че аѣї фъкът пѣнтръ акъм, пѣ зрмеазъ съ фолосїаскъ ши дн вїиторїѣ. Есте адевър, къ вїиторїѣл атърпъ дела презент, ши дакъ ачѳаста се афлъ дн чел маї къмплїт перїкол, перспектїва дн вїиторїѣ се перде дїн окїї тѣтърор челор слабї ла днѳер, їар оаменїї денїалї де ши пѣ щїѣ десперѣ пѣпъ ла мїнѳтъл дїн зрмъ, еї днсъ перд къ атът маї мълт дїн респектъла че авеаѣ кътръ ѳменїтеа днтреагъ, дншї мълкъ вѣзеле ши дншї фреакъ тълпїле.

Дечі верієдї аспра вїторїзлї, пндїдї'л фъръ а въ преа teme de ел.

„Статъл каре пв пайнтъ, дъ лндъръпт!“ Аша zicese зп реце mare. Цїнедї ачеста дп окї. Прїченедї гласъл тїмпвлї, жлоащедї къ вої дпшї-въ сьптедї тїмпвл, шї къ тїмпвл пв се пзпе къларе ве спателе рачїлор, чї ел пайнтъ пе арїпеле вьптзлї.

Сьпт понаръ дїо mare порочїре преа пвдїне, а кърор чеа дїп тье шї чеа маї ацеръ трьсъръ карактерїстїкъ есте мїнчзпа. Ферїдївъ де конверсацїа лор ка де флактра вьптъ, пентръ-къ маї кърнд саъ маї тьрзїв въ ва арде неапърат шї арсвра поате фї де моарте. Бьгадї де сеапъ, къ мїнчзпа е скрїсъ дп трьсврїле фегеї челор маї тьлдї. Еї вотеазъ мїнчзпа къ пзме де полїтїкъ; дар сь пв въ амьдїдї. Полїтїка пв поате фї, декът дпдел-пчзпа (prudencia) зпїтъ къ дрептатеа.

ЛИТЕРАТЪРЪ СТРЪИНЪ ПЕНТРЪ РОМЪНІ.

Am възът маї дьзпзї зп Атлас mare шї пв маї векїв декът дела а. 1822, дптръ каре о парте а Macedonieї ера дпсетпнатъ къ „Unbekannt,“ токма кзм се дпсеапъ астьзї дешертеле дп мїжлокъл Афрїчеї шї дїпвтврїле челе кзмплїте шї цероасе але Сїверїеї, знде пе 150 мїлърї шї маї тьлт п'аъ пвтът стрьвате нїмїнї пьлъ дп zїoa de астьзї; — їар къпїтала дерїї ромънецїї ера скрїсъ къ лїтере марї Tergovıst шї Бькзрїдїї скрїс ка орї каре сат; — алте ораше шї локърї дп ачесте треї прїндїпате ера атът де скїмосїт тїпъ-

рїте, дакът ла зпеле тревїїаї сь стаї шї сь гьчещї каш че аъ воїт а дпсетпа къ ачел голомоц де лїтере ачел mare цеограф дела а. 1822, пе кънд дпкъ Тьрчїа пв ера къпоскътъ тоатъ, їар пої пе аїчї трактадї чел пвдїп ка шї пекъпоскъдї.

Мьлдъшїтъ пощелор шї кълъторїлор, къ астьзї е алтфелїв; дїп ап дп ап маї vedem ївїндзсе къте о карте дп лїмба франгезъ саъ цертпапъ, каре дакъ пв фолосеще маї тьлт, чел пвдїп спзпе Европї къ дерїле поастре зак ап der äussersten Gränze der europäischen Cultur, прїп зр-mare къ Asia пв се дпчене токма къ пої, чї чеваш маї депьртїпор декът знде зьчет пої (немдїї зїк дерїлор къ зак, пзмаї де п'ар дпделече шї пе оаменї ка зькьторї). Стрїнїї къ дескрїерї де ачелеа рьшїнеазъ кїар шї пе аї пощрїї, пе карїї кънд стаъ сь кълъторїаскъ спре апвс дї азї вестїндъдї къ дестълъ компльчере, къ еї „мерг дп Европа,“ ка шї кзм Европа с'ар дпчене пзмаї ла Дьзъре, саъ пзмаї ла Бьчечї, орї ла Пїон, шї пв маї вьртос ла Боспор шї ла Dardanelе, ла Atїna шї ла Цанте.

Не їнтересеазъ Домпїлор а траце къ зрекеа дп тоате пьрдїле шї а аскьлта къ дпкордъчзпе ла тоате гласврїле стрїпїлор, каре се рїдїкъ, пентръ пої, деспре пої, саъ аспра поастръ. Ної шї пьлъ ачї ам пндїт ла асеменеа гласврї, їар пе вїиторїв вом дпгрїжї дпкъ шї маї тьлт; рьгьт дпсъ пе тоцї вьрвадїї пощрїї карїї се къпрїнд вькзрошї къ о лектъръ маї серїоасъ шї маї вогатъ шї маї вьртос пе чеї карїї се афлъ къ лькзїндеде апроапе де лїврарїї шї вївлїотечїї пе ла четъдї шї ораше, ка сь вїневоїаскъ а пе ста дп а-

*)

жсторѣ шї чеа че не ар скъпи нѡъ дїн vedere — каре се поате днтѣмпла фоарте зшор — съ пѣшї предеге а скоате Dampnealor ла лѣмїнѣ фѣкѣнд де шїре шї алтора дїн пѣвлїкѣл чїтїторѣ.

Das Ausland, ренѣмїтѣл жѣрнал че е се дн Stuttgart ла J. G. Cotta днтре арїколії сѣї чеї маї марї дїн Октомврие 1845 кѣпрїнде шї не ачегїа: Die Goldwaschereien bei Verespatak. — Erinnerungen an Ungarn und Siebenbürgen. — Die Grundherren in Ungarn. — Die Magyaren in der Moldau. — Das walachische Sprachgebiet.

Ла пої маї чїркѣлеазѣ о карте а Длѣї A de Gerando тїтѣлатѣ „Трансїлванїа шї лѣкѣиторїї сѣї“ скрїсѣ франгозеце дн дѡѣ томѣрї марї, традѣсѣ шї дн немгеце шї тїпѣрїтѣ дн Лаїнциг ла K. V. Bock 1845. — D. Герандо лѣкѣеце де кѣдїва ані дн patria поастрѣ, знде с'аѣ шї днсѣрат лѣѣнд невасть не фїїа графѣлѣї Емерїк Телекї. Чїтїдї картаа, дар чїтїндѣо сѣ пѣ пердегї дїн vedere картаа енглезѣлѣї Raget. — D. Герандо дн ал 13. кап скрїе пѣмаї деспре ромѣнї, їар дн ал опѣглеа кап аре тѣлте деспре Блаж шї деспре сїмпатїїле ромѣнїлор. — Картаа тїтѣлатѣ Walachische Mährchen пѣ лїпсїм а о рекомѣнда шї а треїа оарѣ.

— Афарѣ де кѣрѣїле шї де арїколії че се днтїтѣлѣ deadрептѣл дїн патриїле поастрѣ, маї сѣлг шї алтеле дн каре пої сѣлгѣм агїншї с'аѣ адѣшї дн дїскѣрс пѣмаї пїезїш, с'аѣ пѣмаї ка прїн треакѣт, дар тотѣш не поате їнтереса. С'аѣ вѣгат де сеаѣтѣ, кѣ де кѣдїва ані днкоаче Езропа апѣсанѣ ш'аѣ алес дїнтре попоарѣле дїн Езропа рѣсѣрїтеаѣл а се одѣпа маї днадїнсѣл кѣ Гречїа шї кѣ Сервїа декѣт кѣ

прїнципалтеле поастрѣ, шї тї се паре, кѣ дїн темеїрїї преа фїрещїї. Аша днтре алте тѣлте маї де кѣрѣнд чїтїм о карте тїтѣлатѣ „Сервїа, репортѣрїле сале езропене шї кавса оріенталѣ“ де Л. Сафранїк Бїсѣрзоповскї ешїтѣ франгозеце ла Парїс шї немгеце дн Лаїнциг. Дн а чеаста поате афла шї молдаво-ромѣнѣл нїде лекѣїї серїоасе. Дн кѣрѣїле че се скрїѣ деспре Рѣсїа шї де Тѣрчїа днкѣ се афлѣ тѣлѣтѣ днвѣдетѣрѣ пентрѣ пої; пѣмаї дакѣ чїтїторѣл ва фаче ка алвїна, їар пѣ ка пайнїпѣл. Аша есте картаа лѣї Rudolphi, днтрѣ кареа дескрїе есперїїнда са фѣкѣтѣ дн тїмп де ані 30 ла порд; аша алта тїпѣрїтѣ дн Braunschweig ла G. Westermann дн треї томѣрї не а. 1846.

G. B.

Literele corespundietorie firei limbei rumanesci, si in que-va.

(Днкеїере.)

Ачеста е естрасѣл чел есїнциал дїн ортогрѣфїа теологїлор рѣтѣнї дїн конвїкт, каре еѣ (фѣрѣ де а шїї содїї меї че-ва деспре ачееа) ам грѣвїт а-лѣ днфѣдїша пѣвлїкѣлѣї рѣтѣнї спре жѣдекаре, кѣ ачел рѣгѣтѣлѣт, ка чел че ва пѣтрѣнде лѣкѣрѣл маї афѣнд декѣт пої сѣ вїневоаскѣ а не дндрепта, пїнтрѣ каре лѣкѣрѣ чеа маї фербїнте шї маї сїпчерѣ тѣлѣдѣмїтѣ ва авѣ дїн парте-не, днсѣ де одатѣ спѣнем верде кѣ зпѣїа, каре с'ар апѣка пѣмаї сѣ стрїче фѣрѣ де а с'аѣ че-ва маї вѣн, пѣї ром рѣспѣнде. — Ної дн лѣкѣрїле поастрѣ преа вѣкѣрошї не-ам фї апѣ-

кат де алт че-ва; дусъ къ че літере съ скріѣм, ші че ортогрѣѣѣ съ лѣвѣм? доаръ къ чіріліче? фереаскъ-не Dѣмнезеѣ маі мѣлт! — Къ літере лѣтине с'аѣ про- пѣс маі мѣлте ортогрѣѣѣ къ семне ші (прекъм шіім) пѣмаі зна фѣръ семне; поі ле-ам комбінат тоате ші ам порпѣт пре міжлок, адекъ ам пѣс регъле піптрѣ со- пѣл літерелор, знде не-аѣ ажѣтат, ва не-аѣ повѣдѣѣт (маі віне зікѣнд) „Tentamen Criticum“ de D. Laureani, пре каре дѣкъ ші дѣ грѣматікѣ л'ам зрмат дѣ кът ам а- флат къ кале; — еаръ знде п'аѣ ажѣс рег- гѣлеле зпіверсале ам дѣтревѣндат семне, дѣсъ аше де пѣдѣне кът п'аре че се дѣ- фрікоша неміне де дѣнселе; — пѣ се мі- ре тотѣші чіне-ва къ поі зрмѣнд пре D. Laureani аше де таре не-ам депѣртат де сістема дѣнсѣлѣ, къчі, ватѣр къ сѣптем болвіпші, къ о карте каре съ лѣмінезе аше лімба маі къ самъ дѣ прівінда жѣ- декѣреі къвінгелор оаре рѣмѣлещі сѣят сеаѣ стрейне, ші съ айѣ атѣта преѣ дѣ прівінда критічеі, ка Tentamen Criticum пѣ се афлѣ, ва печі поі дѣкъ п'ам фі пѣтѣт ажѣпце ла неміка фѣръ дѣнсѣл, ші піптрѣ ачѣеа-л ші естімѣм ка пре зп дѣдрептаріѣ дѣ пѣзвѣнделе поастрѣ челе літераріе; то- тѣші парте къцетареа лімбеі маі де апроа- не каре не ареатъ къ пѣ пѣтем фі дѣ тот локѣл фѣръ семне, парте пр'пчпнзіла (каре поі къцетѣм къ е вѣл) ка че пѣ се леѣе (четѣеѣ) съ пѣ се скріѣ чі съ се скріѣ кът се леѣе, пѣ не сѣферіръ а-лѣ зрмѣ дѣн фір дѣ пѣр; — епоі аналодіа дѣкъ пѣ поа- те поѣті ка поі дѣн лімба поастрѣ съ фа- чѣм лімѣв лѣтінѣ, прекъм лѣтинеѣе е: „multitudo“ рѣмѣнеѣе: „мѣлдіме“, аше дѣръ пѣ vom скріе: „multitudine“, къчі ар-

фі лѣтинеѣе, чі „multime“ къ аше съ вор- веѣе рѣмѣнеѣе де тоді дела чѣл маі лі- терат пѣпѣ ла чѣл каре пѣ кълоаѣе а, b, c. Лімба рѣмѣнѣскъ арѣ дѣсѣшіріле сале ка ші чѣа лѣтінѣ, карі пѣ се пот вѣтѣма фѣ- рѣ де о таре ераре (грѣшалѣ) — анало- діе пѣ пѣтем претінде знде пѣ е, еаръ зп- де е пѣ се къвіне а-і да маі мѣлт дрепѣ декѣт арѣ. — Нѣ къцете чінева тотѣші къ деакъ ва четі регълеле ортографіче ва пѣ- тѣ скріѣ віне адекъ фѣръ ерорі, къчі ор- тогрѣѣѣ стѣ дѣ знеле прівінде дѣ легѣ- тѣрѣ къ регълеле грѣмѣтікале аше кът знеле регъле трѣвѣе съ ле мѣтѣм пѣмаі піптрѣ ортогрѣѣѣ (вѣзі конѣжгареа а дѣ дѣ грѣматікѣ). Чіне пѣ не крѣде, четѣа- скѣ десіконѣл де П. Maior, ші ва афла: а petrunde, petrundătoriu, а respunde, re- spunsătoriu, а sede, sedătoriu, а vede, vedă- toriu. еатъ патѣр къвінте карі тоате сѣят формате дѣпѣ ачѣеа-ші регълѣ ші тотѣші фіѣ-каре дѣтр'алѣ фѣарѣмъ скріе; поі шіім къ сѣвѣтѣпѣтѣвеле дѣ торіѣ = toriu, се фор- меазъ дела модѣл не азміторіѣ (infiniti- vus дѣпѣ регъле статорпіче ші піптрѣ а- чѣеа ле скріем: petrundătoriu, respundă- toriu, sedătoriu, vedătoriu; дѣчі пре лѣп- гѣ ортогрѣѣѣ се поѣтеѣе съ дѣвѣе о- мѣл ші грѣматіка де вѣеѣе а скріе фѣръ ерорі. — Дѣстѣл къ поі не-ам стрѣдѣѣт а пѣне піптрѣ лімба рѣмѣнеаскъ ортогрѣѣѣ каре о поѣтеѣе фірѣа лімбеі къ літере лѣ- тине піптрѣ къ і корѣспѣнд, дѣсъ пѣ къ чі- ріліче піптрѣ къ і сѣят конѣраріе, ші піп- трѣ ачѣеа пѣ се пѣтѣск віне „поткоанѣ“ (прекъм вѣреаѣ зп'і), чі „фѣарѣ“ къ карі е легатъ лімба поастрѣ, ка ші фѣкъторіі де рѣле; чіне пѣ се ва тіра къцетѣнд: че дѣог тѣмѣ аѣ трѣвѣѣт се сѣѣере пѣвіно-

вата-не лимба дн фхаръме de Чиріа фърбіте ші тотъші съ се аф.ле дн днтрецімеа дн каре о vedem?! Аъ трекът тѣмъ чирілічелор, акъм ле дѣм дрѣмъ съ нъ не маі факъ днвълъеалъ, ноі дѣпъ дѣнсеале нъ вом плѣнце, плѣнгъ ачеі-а кърора ле сѣпт маі плѣкѣте преждѣдеде ле декѣт адевъръ ші паціа; маі мѣлт нъ ле цінем дн арѣндѣ пінтрѣ къ не темет къ вом фаче банкрот. — Днтрецърбіле, дн карі не афлът, не ареатъ, ші веакъл дн каре трѣім не стрігъ не дчетат къ аъ сосіт міпѣтѣ ка съ не ліберъм лімба дн кѣтіеле (ландѣрбіле) дн карі с'аъ афлат пѣн' акъм; акъм е тѣмъпъ дн каре дн Европа нѣмаі ачеа пѣчѣне трѣеще дн адевър а кѣреі пепт пѣціонълітатеа-лѣ інімеазъ, і днсъ-флѣ віеадъ ші дндетн спре лѣкраре, еаръ ачеаа, а-лѣ кѣреі пепт нъ е днкълзіт де фокъл пѣціонълітѣдѣі, траце де моарте, днсъ нъ де моарте пѣтѣралъ, чі е аменіпдатъ пре тот міпѣтѣ че мерѣе а фі днпцітѣ де пѣчѣніе къ карі е днкъпцѣратъ, ші ачеаста е моартеа чеа кѣмплітѣ ші рѣнілітѣоаріъ; днсъ фъръ де лімбъ кѣм съ поате кѣцѣта пѣціонълітате? воъ пі се паре къ пріп неміка нъ е ашѣ мѣлт кѣпоск лѣкръл маі віне пі не дндрептезе де кѣтва ноі ам рѣтѣчїт.*)

Rumne.

*) Глазта скрїсъ къ літере латїне ка съ фїе спре есетпъл нъ се поате тіпѣрі дн ачеастъ фѣіе, дн прїчінъ къ тіпографїеі лісѣскъ знеле літере сетпате црекъм се чер дѣпъ ачеастъ ортографїе.

Ped.

НАПОЛЕОН ШІ КАНОВА.

(Новелъ історїкъ.)

Днтпратѣл Наполеон дн авъа 1810 а кіемат ла Парїс не Канова фамтосъа статѣрїс італїан. Дн 12. Октомвріе маршалъ Дїврок фѣкѣ шїре днтпратѣлзі деспре сосїреа артїстѣлзі. Наполеон токма деждѣла къ днтпрѣтеаса. Дѣпъ челеа дїптеі компліменте Канова а тѣлѣдѣміт днтпратѣлзі къ дн интересъл жѣтре артеа фрѣмѣсъ л'а кіемат ла Парїс. Канова с'а декларат къ ар фї гата спре а 'мплїні де грав порѣцїле днтпратѣлзі, ка дѣпъ ачеаа съ се поатъ ре'нтѣрче ла Рома пентрѣ коптїнѣареа лѣкрѣрілор сале. „E vine, dar Парїсъл е капїталїеа, — зісе днтпратѣл — ші Да аї фаче віне дак' аї рѣмѣнеа аїчі.“

„Сїре Маїестатеа вѣстръ аведї пѣтере аспра віедеі теле, днсъ де 'і плаче днтпратѣлзі сервіреа теа, аша ва тревзі сѣ'мі ласъ а тѣ ре'нтѣрче ла Рома дѣпъ че ам гѣтат лѣкрѣрїле пентрѣ каре ам венїт аїчі. Міе ті с'а спѣс, къ ті ар тревзі се скѣвѣск статѣа днтпрѣтесеі; — еѣ воїз се днфѣдошезъ не Маїестатеа Са дѣпъ моделъа Конкордіеі.“

Днтпратѣл зімбі ші коптїнѣъ маі днколо: „Аїчі е чептрѣл. Аїчі сѣпт тѣте лѣкрѣрїле маі алесе а лѣмеі челеі велї, нѣмаі Ерѣтле дела Фарнес маі ліпсѣше днкъ, днсъ дн вом авеа.“

„Се ласъ Маїестатеа вѣстръ чел пѣціп ші Італїеі чеа,“ рѣспѣнсе артїстѣл, „асте монѣмінте велї фак о колекцізне днтреагъ къ алте пенѣтѣрате каре нъ се пот депѣрта нічі дн Рома нічі дн Неапѣл.“

„Італїеа дншї пѣте рекѣдїга пердерїле ачестеа прїп сѣпѣтѣрї. Нѣмаі декѣт воїз

се дичеп дн Рома асфеліѣ де съпътѣри. Спънемі Дта датаѣ Папа вані тълді спре скопѣл ачеста?“

Капова а ръспънс, кѣмкѣ Папа пѣ ѣ преа дпавѣт, дпсѣ прпн пемърцініта іѣвіре кѣтре артеа фрѣтѣсѣ ші прпн а саме орѣадвіелі дпделенте с'а дпфпндат вп тѣзев поѣ.

„Спъне'мі Дта, дат-аѣ фаміліеа Боргесѣ тѣлте сѣменептрѣ асеменеа черкѣри?“

„А дат вѣшай о сѣтѣ де мпжлок; прпндѣл с'а дппревнат кѣ алці ші асфеліѣ ле фѣкѣрѣ съпътѣрпме, ші дела соці ші а кѣмпѣрат кѣ вані партеа че се кѣвініа лор.“ Капова вреа се арате, кѣмкѣ попорѣл roman аре дрепт кѣтре монѣмпнтеле афлате дп пѣнтечеле четѣдеі етерне — кѣре монѣмпнте сѣлт але попорѣлї пропрпетате легатѣ де пѣтѣнт, пе кѣреа пѣ о потѣ впнде пічі фамілііме де фрѣнте, ва пічі домпнторѣл — кѣмкѣ ередптатеа рѣмасѣ де стрѣвѣнпй векі пѣ се пѣте дпстрѣпа де кѣтре попор.

„Ші Дта — зпсе Наполеон — кѣмкѣ еѣ ам плѣтпт 14 мпліоне пептрѣ статѣеле боргесе? Кѣт кпелтѣіе Папа пе артеа фрѣтѣсѣ? кпелтѣіе 100,000 талере romane?“

„Атѣта пѣ, — зпсе Капова — кѣчі п'аре де внде се пѣтере атѣта.“

„Аша дар ші кѣ вані пѣдїні се потѣ ажпце ресѣлтате тарї?“

„Фѣрѣ 'ndoіалѣ, Спѣ!“

Дѣпѣ ачееа дпчепѣрѣ а ворѣі деспре статѣа чеа тарѣ а дппѣратѣлї. Лѣі Наполеон дп пѣреа рѣѣ, кѣ статѣа дп ѣ де тот гоалѣ.

„Спѣ!“ зпсе артпстѣл тарѣ, „пічі Дѣтпезеѣ п'ар продѣче чева фрѣтѣсѣ дакѣ ар дпфѣдїша пе Мапестатеа вѣстрѣ дп вестмпнте стрпште ші 'п кѣлѣлї франдозеці.

Ної ка орї кѣре арте фрѣтѣсѣ авем о лпмѣвѣ пропрпѣ дпѣлѣтѣ. Лпмѣва статѣарпѣлѣі е пѣдптатеа (голпчѣнеа), пе кѣреа артеа пѣстрѣ о дѣбракѣ кѣте одатѣ.“

„Дар пептрѣ че Дта п'аї фѣкѣт десѣврѣкатѣ ші манпна статѣѣ кѣлѣреаѣ? — „Статѣа ачѣаста аре де а се дпфѣдїша дп вестмпнте еропче; пѣ пѣте фп десѣврѣкатѣ, кѣчі ачѣаста аратѣ пе Мапестатеа вѣстрѣ кѣларѣ ва пе ѣепералѣл оастѣі дптрепї. Асфеліѣ аѣ фѣкѣт чеї векі ші асфеліѣ жѣдекѣ ші чеї пої. Реції чеї векі франдозеці, ші 'п Віена Іоспф ал II. тоді сѣлт дпфѣдїшадї кѣларѣ.“ — Помеппреа деспре реції чеї векі франдозеці ші деспре Іоспф II. апѣс зпмѣтѣл тѣлѣтпреї пе вѣзеле дппѣратѣлї. „Дта аї вѣзѣт статѣа де бронз а таршалѣл Desaix (Decé), лѣкрѣл ачѣаста мп се парѣ кѣ е рѣѣ кѣ ачѣел врѣѣ рідпкол.“ Капова дпчепѣ а деслѣшп мотпвеле артпстѣлї франдез, чп дппѣратѣл пѣд лѣсѣ сѣшп гате ворѣа ші л'а дптреват кѣ іѣдеалѣ: „Воїѣ сѣ'мі вершп статѣа тѣа дп тѣрпшеа кѣт тѣ афлѣ?“

„Спѣ! еціі вѣрсат.“

Наполеон фѣкѣ о мпшкарѣ че арѣта тѣлѣтпре, ші коптпнѣл:

„Еѣ воїѣ кѣлѣторї ла Рома.“

„Дѣра ачѣаста терпѣтѣ де а фп черѣатѣ де Мапестатеа воастрѣ. Капїтолїл, форѣл лѣі Трапан, платѣеа сѣлтѣ, колоапеле, аркѣрпме, апѣдѣктеле, чпрчїі, асте дѣлме історпче, ведегеа ачѣестор рѣтѣшпде а глорпїї romane вор дпкѣлї імацінадїеа Мапестѣдїї воастрѣ.“

„Сѣлт дѣрѣтѣ тѣте ачѣестѣа мпнѣі? romanї ераѣ домпнторїї лѣтеї.“

„Ох! ачѣестѣа пѣ сѣлт пѣтѣї лѣзѣреа пѣтерпчїеї. — Ачѣестѣа сѣлт лѣкрѣреа спї-

рѣтълѣ италян шѣ а ѣзвирѣ, пе каре'ла вем спре лѣкрѣрѣле челеа маѣ. Се vedeгѣ пѣтаѣ Сѣре, че аѣ фѣкѣт локѣиторѣѣ Флорендеѣ дѣтрѣн стат аша мѣк, саѣ че аѣ zidit veneцианѣ шѣ 'н лавѣне? Флоренцианѣ аѣ пѣс пе тот пѣнтѣл де лѣпѣ зп се, шѣ астфелѣз с'а zidit mareа лор вѣсерѣкѣ кареа пе пѣне дѣн мѣраре. О астфелѣз де мѣсѣрѣ а фост дѣстѣл спре а zidit о астфелѣз де вѣсерѣкѣ, ла акѣреѣ zidire маѣ пѣ с'ар апѣка пѣчѣ мѣлѣдѣ дѣн потентадѣѣ де акѣм. Порѣле капелеѣ Сѣнтѣлѣѣ Иоан л'аѣ фѣкѣт Цѣлбертѣ пентрѣ 40,000 цекѣне, акѣм ар кѣста вр'о кѣтева мѣлиоане де франчѣ. Бѣгадѣ М. вѣстрѣ де сеатѣ, кѣм ера де стрѣдалнѣчѣ Флоренцианѣ? Дар пе лѣпгѣ ачееа ера шѣ мѣрѣнѣмошѣ. Шѣ Венецианѣ спре че скопѣрѣ повѣле шѣ аѣ дѣтрѣвѣнѣдѣат тесаѣреле, пе каре лѣа грѣмѣдѣт ла дѣпшѣ пѣгѣдеторѣеа рѣсѣрѣтеалѣ?

Капова дѣпѣ дѣкѣрѣвл ачеста пе кѣтева зѣле с'а дѣспѣрдѣт де дѣмпѣратѣл. Артѣстѣл вѣзѣсе, кѣтѣ импѣрѣеѣ 'аѣ фѣкѣт кѣвѣителе асѣпра домпѣиторѣвлѣ де атѣнчѣ а Италиѣ.

Капова с'а апѣкат се дѣкѣпѣеѣе лѣнеаментеле дѣмпѣрѣтесеѣ. Наполеон ѣар ера де фацѣ. Сѣ'мѣ спѣѣз сѣоѣоре Капова дѣтрѣвѣ дѣмпѣратѣл пе артѣстѣл Италиѣ, — че аер есте дѣн Рома? Фост-аѣ ачела рѣѣ шѣ пѣсѣпѣтос дѣкѣ шѣ 'н тѣмпѣрѣле веѣѣ!

„Аша мѣ се пारे; чел пѣдѣн аша се vede дѣн исторѣеде тѣмпѣлѣѣ веѣѣ. Чѣѣ веѣѣ аѣеаѣ грѣже маре де пѣдѣлѣ, пе каре еѣ ле дѣнеа сѣпте, шѣ дѣпѣз ачееа с'аѣ ашезат мѣлѣдѣме маре дѣн четате шѣ 'нѣрѣрѣл еѣ. Дѣмѣ адѣк ампѣте к'ам чѣтѣт дѣн Тачѣтѣ, кѣчѣ кѣнд а сосѣт оастѣа лѣѣ Вѣтелѣз, с'аѣ

волпѣвѣт мѣлѣдѣ, кѣчѣ аѣ dormit пе Ватѣкан сѣѣт черѣл лѣбер.

Дѣмпѣратѣл а трас клоподеѣлѣ, дѣмѣндѣ сѣѣ адѣкѣ пе Тачѣт, дар пѣчѣ ел, пѣчѣ артѣстѣл, каре ера кѣспѣнс кѣ лѣбрѣл, пѣ аѣла локѣл чѣтат.*) Капова ера вѣрѣват фѣрте кѣлтѣват, дѣвѣдѣат шѣ аѣеа ѣнѣ мѣ десѣкѣсѣ; дѣпѣсѣл п'а чѣтат кѣ грѣшалѣ локѣл дѣн исторѣкѣл roman. Дѣпѣсѣ акѣм ера ворѣва дѣспре ѣсте шѣ дѣмпѣратѣл се аѣла пе кѣмпѣл сѣѣ шѣ а шѣ арѣтат а сале еспѣрѣѣндѣ темеѣнѣче: „Шѣ пѣпѣ че ам аѣла локѣл чѣтат дѣн Тачѣт, спѣѣѣз кѣмѣкѣ пѣпѣ волпѣвѣреа солдаѣѣлор пѣ ѣ доѣвѣдѣт дѣкѣ пѣмѣк. О ѣсте дѣсѣ де сѣѣт о кѣмпѣ сѣѣт алта дѣн апѣл зптеѣѣ се волпѣвѣеде, дар дѣн чел вѣитор ѣ се рѣѣпѣторѣче сѣѣпѣтатеа.“

„Roma de алтѣнтрѣлеа — zice Капова — аре алте дѣрѣрѣ. Капѣталеа ачѣеста ѣ дѣшартѣ дѣкѣнд с'а дѣпѣрѣтат Папа. Фѣрѣ пѣтерѣеа Маѣестѣѣдеѣ вѣостре, Сѣре, дѣара пѣ пѣге ста. Шѣ а пѣрѣѣт капѣл, патрѣзѣчѣ де карѣналі, пе мѣнѣстрѣѣ стрѣѣнѣ, пе маѣ мѣлѣдѣ ка 200 де преѣдѣ фрѣнташѣ шѣ пѣпѣтерате пѣрсѣне еклѣсѣастѣче. Креѣде еарѣѣ пе платѣеле Romeѣ. Маѣестатеа вѣострѣ дѣмѣ вѣдѣѣ ерта мѣе се ворѣвѣск дѣсѣкѣ: мѣ рог, Сѣре, се даѣ ажѣторѣѣ дѣн асѣт пѣпорѣчѣре. Аврѣл одатѣ кѣрѣѣеа дѣн Рома, акѣм пѣ ѣ маѣ мѣлѣт тѣмпѣ фѣрѣче асѣпра еѣ.“

„Дѣн тѣмпѣрѣле маѣ дѣн зрѣмѣ аврѣл ачѣеста пѣ ера мѣлѣт; сѣдѣдѣ вѣтѣвѣк шѣ ва адѣче профѣт маѣ мѣлѣт.“

„Маѣ пѣмѣк; а черкат Лѣвѣѣан фрателе Маѣестѣѣдеѣ вѣостре. Тѣге лѣпѣсѣк дѣн Рома, даѣк пѣ ѣ аѣоло прѣтеѣкѣѣеа шѣ патрѣдѣнѣл Маѣестѣѣдеѣ вѣостре.“ (Ва зрѣма.)

*) Капова аѣлѣ аѣасѣ локѣл чѣтат шѣ 'л трѣмѣсе ла дѣмпѣратѣл; ачѣела есте: „Ne salutis quidem cura; infansibus Vaticani locis magna pars tetendit, unde crebrae in vulgus mortes.“ Hist. II. 93.